

Globalizacja światowej gospodarki a trendy we współczesnej turystyce

Wstęp

Procesy gospodarcze zachodzące w współczesnym świecie powodują wzajemne uzależnienia i coraz silniejsze powiązania pomiędzy krajami i regionami świata. Siłę tych zależności odzwierciedla określenie „świat staje się globalną wioską”. Procesy światowej globalizacji mają również wpływ na kształt ruchu turystycznego w regionach turystycznych.

Celem artykułu jest ukazanie głównych czynników wpływających na procesy globalizacji, ze zwróceniem uwagi na procesy zachodzące w sektorze turystycznym. Trendy w turystyce przedstawiono na podstawie analizy danych ruchu turystycznego ogółem i wpływów ze światowej turystyki dla lat 1950–2009, natomiast zmiany przyjazdów zagranicznych i wpływów z turystyki według regionów przedstawiono za lata 1990–2009.

Główne czynniki i procesy globalizacji

Globalizacja to proces prowadzący do coraz większej współzależności i integracji państw, społeczeństw, gospodarek i kultur¹. Jej efektem jest tworzenie światowego społeczeństwa, zanikanie kategorii państwa narodowego oraz wzrost znaczenia organizacji międzynarodowych.

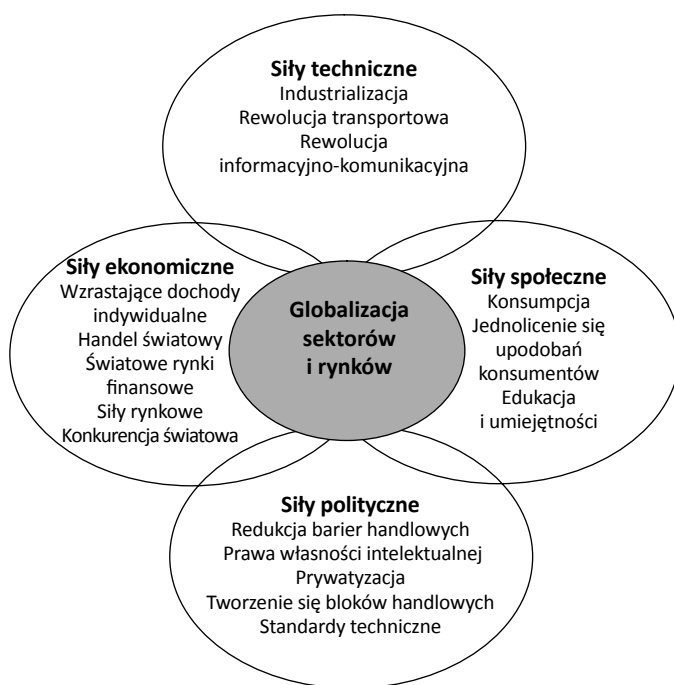
Przykłady działalności międzynarodowej można odnaleźć w wielu wczesnych cywilizacjach: Egipcjanie, Fenicjanie, Grecy i Rzymianie w znaczącym stopniu angażowali się w handel międzynarodowy. Proces globalizacji rozpoczął się od wielkich odkryć geograficznych, którym towarzyszyła rewolucja w komunikacji społecznej.

¹ M. Kempny, *Globalizacja*, [w:] *Encyklopedia socjologii*, Oficyna Naukowa, Warszawa 1998, s. 241; P. Sztompka, *Socjologia zmian*, Zak, Kraków 2005, s. 93

Druga fala globalizacji wiąże się z rewolucją przemysłową. Umacnia się pozycja niektórych państw europejskich i nasila się kolonizowanie państw afrykańskich i azjatyckich wraz z obszarem Pacyfiku. Siła robocza i kapitał skoncentrowany był w państwach najbardziej rozwiniętych.

Trzeci etap globalizacji rozpoczął się po II wojnie światowej wraz z usuwaniem ograniczeń wolnego handlu, redukcji ceł i barier handlowych. Wraz z upadkiem Związku Radzieckiego i sojuszu państw socjalistycznych nastąpiło w latach 90. XX wieku przyspieszenie procesów globalizacji. Czynnikiem powodującym intensyfikację globalizacji było pojawienie się gospodarki opartej na wiedzy, wykorzystywanie na szeroką skalę sieci internetowej oraz rozwinięcie się organizacji międzynarodowych mających wpływ na funkcjonowanie państw, takich jak ONZ czy Unia Europejska, a także rozwój organizacji pozarządowych. Korzenie globalizacji tkwią w wiekach XVIII, XIX i XX². To właśnie najistotniejsze siły technologiczne, ekonomiczne, społeczne i polityczne spowodowały, że firmy stały się międzynarodowe, a następnie globalne. Wszystkie te siły są ze sobą powiązane i w dużym stopniu zależne od siebie, co graficznie przedstawia rys. 1.

Rysunek 1. Siły prowadzące do globalizacji

Źródło: G. Stonehouse, J. Hamill, D. Campbell, T. Purdie, *op. cit.*, s. 25.

² G. Stonehouse, J. Hamill, D. Campbell, T. Purdie, *Globalizacja. Strategia i zarządzanie*, wyd. Felberg SJA, Warszawa 2001, s. 25.

Technologicznych początków globalizacji należy szukać w rewolucji przemysłowej, mającej swój początek pod koniec XVIII wieku i trwającej w XIX i XX wieku. Industrializacja spowodowała rozwój masowej produkcji towarów oraz „nowego obrazu specjalizacji geograficznej”³. Produkcja masowa przyczyniła się do rozwoju rynków masowych, obniżki cen i wzrostu globalnej atrakcyjności pewnych produktów.

Do globalizacji nie mogłoby dojść bez rozwoju transportu. Rozwój sieci kolei, zastosowanie silnika parowego i silnika Diesla stworzyło warunki do szybszego przemieszczania się po całym świecie. Następnie podróże lotnicze przyczyniły się w istotny sposób do globalizacji, likwidując czasowe bariery dalekich podróży. Rozwój technologii informacyjnej i komunikacyjnej miał bezpośrednio ogromny wpływ na rozszerzanie się samej globalizacji, a także na siły leżące u jej podstaw. Komunikacja globalna stała się powszechnie dostępna dzięki narzędziom takim jak telefon, faks, internet i poczta elektroniczna, które umożliwiły, zarówno firmom, jak i konsumentom, koordynację działań na całym świecie. Komunikacja globalna za sprawą telewizji satelitarnej przyczyniła się do tworzenia globalnych potrzeb konsumentów, upowszechnienia informacji o istnieniu wielu produktów i marek na całym globie. Poza bezpośrednim wkładem w globalizację sektorów i rynków wszystkie trzy grupy osiągnięć technologicznych: rozwój przemysłowy, rozwój transportu i doskonalenie zarządzania informacją, odegrały ważną rolę we wprowadzaniu zmian ekonomicznych, politycznych i społecznych, które także przyczyniły się do globalizacji.

Pojawieniu się konsumpcji globalnej towarzyszyło wzrastanie poziomu dochodów w połączeniu z gwałtownym wzrostem zdolności kredytowej konsumentów. W latach powojennych popyt na dobra i usługi konsumpcyjne bardzo się rozrósł. Rozwój technologiczny ma decydujące znaczenie w ujednoliceniu preferencji konsumentów, rynki globalne wspomaga bowiem reklama i telewizja satelitarna oraz podróże.

Globalizacja i wzrastający handel światowy są również wynikiem zmniejszania się barier handlu międzynarodowego. Bloki handlowe, zwane uniami celnymi, takie jak Unia Europejska i Północnoamerykański Układ Wolnego Handlu (NAFTA), również miały znaczącą rolę w promocji handlu między krajami⁴. Wiele rządów podjęło kroki zmierzające do redukcji interwencjonizmu państwowego. Prywatyzacja stała się zjawiskiem powszechnym. W Europie Wschodniej upadek komunizmu otworzył rynki wcześniej zamknięte dla handlu międzynarodowego. Dominacja sił rynkowych nad regulacjami rządowymi pomogła w zmniejszeniu politycznych barier globalizacji.

W wielu sektorach i na wielu rynkach wzrasta konkurencja globalna. Zwiększające się obroty handlu światowego idą w parze ze wzrastającymi poziomami dochodów w gospodarkach krajów wysoko rozwiniętych. Oba zjawiska są wzajemnie od siebie uzależnione i blisko spokrewnione z rozwojem technicznym i politycznym. Wzrastające poziomy dochodów w poszczególnych krajach stworzyły popyt na produkty i usługi globalne.

³ *Ibidem*.

⁴ G. Stonehouse, J. Hamill, D. Campbell, T. Purdie, *op. cit.*, s. 26.

Poszczególne kraje uległy trendom globalnym w różnym stopniu. Handel światowy nadal zdominowany jest przez „triadę”, czyli Europę Zachodnią, Amerykę Północną i kraje Azji z okolic Pacyfiku. Te trzy obszary wytwarzają 80 procent produkcji światowej, reprezentując jedynie 20 procent populacji świata⁵. Są one jednocześnie w centrum światowej gospodarki globalnej na skutek ich dominacji technicznej i gospodarczej. Inne części świata, takie jak Europa Wschodnia, Afryka, Ameryka Południowa, pozostają w niekorzystnym położeniu ekonomicznym i technologicznym. Konsekwencją tego jest fakt, że procesy globalizacji nadal trwają i daleko jest jeszcze do ich zakończenia w sensie geograficznym. Istnieje również wiele rynków i sektorów, które pozostają w dużym stopniu lokalne lub regionalne.

Skutkiem globalizacji otoczenia jest globalizacja konkurencji i realizowanie globalnych strategii. Od połowy lat 80. dynamika handlu światowego znacznie przewyższa wzrost światowego produktu brutto⁶. Dynamika ta jest wyższa w odniesieniu do handlu w ramach regionów geograficznych, aniżeli między nimi. Globalizacja wykracza poza zjawisko typowo ekonomiczne, jest to raczej megatrend, który prowadzi do internacjonalizacji stosunków społecznych, kulturalnych i politycznych. Globalizacja to proces wyraźny, dynamiczny i niejednorodny, który zmienia świat w globalną wioskę. Wymiary globalizacji sektora turystycznego przedstawia tabela 1.

Tabela 1. Wymiary globalizacji sektora turystycznego

Wymiar	Główne procesy
1. Globalizacja finansów i własności kapitału	Deregulacja rynków finansowych i międzynarodowa mobilność kapitału, wzrost fuzji i akwizycji
2. Globalizacja rynków i strategii	Integracja działalności gospodarczej na skalę światową, ustanowienie zintegrowanych działań poza swoimi granicami, globalne poszukiwanie komponentów i partnerów aliansów strategicznych
3. Globalizacja technologii i powiązanych z nią badań oraz wiedzy	Rozwój technologii informacji i telekomunikacji, rozwój globalnych sieci
4. Globalizacja stylów życia i modeli konsumpcji, globalizacja kultury	Transfer i transplantacja dominujących stylów życia. Zrównanie modeli konsumpcji
5. Globalizacja rządzenia i regulacji prawnych	Zmniejszona rola rządów narodowych i parlamentów. Próby stworzenia nowej generacji przepisów i instytucji globalnych rządów
6. Globalizacja jako polityczne ujednolicenie świata	Integracja społeczeństw świata w globalny polityczny i ekonomiczny system
7. Globalizacja postrzegania i świadomości	Społeczno-kulturowe procesy globalistyczne. Obywatele świata.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Konkurencyjność małych i średnich przedsiębiorstw na polskim rynku turystycznym*, red. M. Bednarczyk, Wyd. UJ, Kraków 2006, s. 38.

⁵ *Ibidem*, s. 27.

⁶ W. Anioł, *Paradoksy globalizacji*, Instytut Polityki Społecznej Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2002, s. 97–98.

Proces globalizacji postępuje dzięki⁷:

- zmianom w gospodarce i nasileniu gospodarki rynkowej,
- oparciu światowej konkurencji na etyce wolnego handlu i normach globalnych,
- polepszeniu poziomu życia,
- obniżeniu kosztów transportu i komunikacji.

Rozwój turystyki przyspiesza te zmiany, a one z kolei mają wpływ na dynamikę zmian na rynku turystycznym. Sektory gospodarki uzależnione od turystyki znajdują się pod rosnącym wpływem globalizacji w ujęciu makroekonomicznym. Gwałtownie rosnący popyt na oferty turystyczne do coraz odleglejszych miejsc docelowych pomaga wzmocnić i przyspieszyć proces powiązań gospodarczych między poszczególnymi krajami, regionami oraz przedsiębiorstwami.

Rezultatem procesów globalizacji jest stałe poszerzanie się zasięgu produkowanych na świecie wyrobów i marek, a także oferowanych usług. Standard i użyteczność wielu produktów ulegają postępującemu ujednoliceniu, także pod wpływem upodobniania się w skali globalnej gustów, preferencji i wzorców konsumpcyjnych klientów. Kwestią sporną i szeroko dyskutowaną jest zagadnienie stosownej ochrony rynku krajowego przed nadmierną konkurencją międzynarodową.

Trendy w turystyce światowej w dobie globalizacji

Współczesna turystyka korzysta z przyspieszenia, które jest częścią procesu globalizacji. Dzięki innowacjom w dziedzinie transportu i komunikacji widzimy, jak gwałtownie w epoce silników odrzutowych rośnie szybkość podróżowania w porównaniu na przykład do podróżowania dyliżansem. (Dyliżans pocztowy mógł przejechać dziennie 160 km, a odrzutowiec lata z prędkością 1000km/h).

We współczesnej turystyce określenie „świat się skurczył” odzwierciedla zachodzące procesy w dziedzinie komunikacji, dostępu do informacji i szybkości ich uzyskiwania, odkrywania nowych regionów turystycznych. Należy zwrócić uwagę na istotną rolę globalnych sieci teleinformatycznych w rozwoju turystyki na świecie. Tzw. *e-commerce* obejmuje reklamę, sprzedaż i dystrybucję produktów poprzez telefon, telefaks, telewizję, elektroniczną wymianę danych, a zwłaszcza internet⁸.

Współcześnie wysoka dynamika wzrostu turystyki międzynarodowej to efekt podboju czasu i przestrzeni dzięki nowoczesnej technologii oraz obniżeniu kosztów transportu. Ogólna poprawa warunków życia, która dokonała się dzięki konkurencji, otworzyła nowe subregiony świata dla turystyki.

W drugiej połowie XX w. nastąpił gwałtowny wzrost ruchu turystycznego międzynarodowego. W roku 1950 ruch turystyczny ogółem na świecie wynosił 25,3 mln turystów, w roku 1960 już 69,3 mln, 1990 – 441 mln, 2000 – 682 mln, 2008 – 922 mln, 2009 – 880 mln. Spadek ruchu turystycznego ogółem na świecie w 2009 roku to skutek odczuwanego globalnie kryzysu gospodarczego.

⁷ *Ibidem*, s. 190.

⁸ *Globalizacja rynku usług*, [w:] *Globalizacja usług*, red. A. Szymaniak, Wyd. Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008, s. 85–100.

Wraz ze wzrostem ruchu turystycznego bardzo dynamicznie wzrastają wpływy z turystyki międzynarodowej. Analiza danych statystycznych wykazuje, że wynosiły one w 1950 roku 2,1 mld USD, w 1960 – 6,9 mld USD, 1990 – 263,4 mld USD, 2000 – 476,4 mld USD, 2008 – 942 mld USD, 2009 – 852 mld USD.

Przyjazdy turystów zagranicznych oraz wpływy z turystyki międzynarodowej na świecie w latach 1950–2009 przedstawiają tabela 2, rys. 2. i rys. 3. Najwyższą dynamikę wzrostu ruchu turystycznego odnotowano w latach 1960/1950 – 272,7%, co tłumaczy się realizacją tzw. odłożonych potrzeb w zakresie turystyki, z okresu drugiej wojny światowej. W kolejnych latach dynamika ruchu turystycznego obniżyła się i tak w okresie 1970/1960 wynosiła 231,9%, w 1980/1970 – 178,1%, a następnie około 154% w latach 1990/1980 i 2000/1990 oraz około 130% w latach 2009/2000 (rys. 2).

Tabela 2. Przyjazdy turystów zagranicznych oraz wpływy z turystyki międzynarodowej na świecie w latach 1950–2009

Rok/dane	Przyjazdy turystów zagranicznych na świecie w mln osób	Wpływy z turystyki międzynarodowej w mld USD
1950	25,3	2,1
1960	69	6,9
1965	113	
1970	160	17,9
1975	214	40,7
1980	285	103,6
1985	328	116,1
1990	441	263,4
1995	533	406,2
2000	683	476,4
2005	802	678
2006	846	742
2007	901	856
2008	919	942
2009	880	852

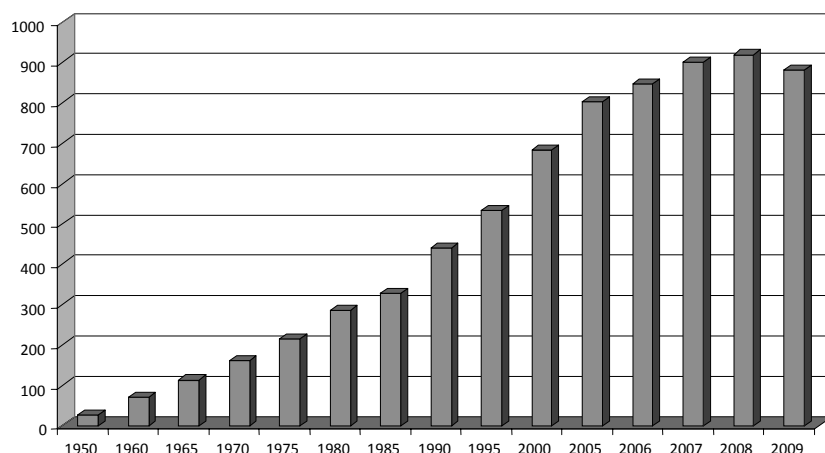
Źródło: UNWTO Word Tourism Barometr, Instytut Turystyki, Warszawa 2010.

Dynamika wpływów z turystyki międzynarodowej w analizowanym okresie jest jeszcze wyższa niż ruchu turystycznego i tak 1960/1950 wynosiła 328,6%, 1970/1960 – 259,4%, 1980/1970 – aż 578,8%, 1990/1980 – 254,2%, 2000/1990 – 180,9% i 2009/2000 – 178,8% (rys. 3).

Dystrybucja geograficzna ruchu turystycznego i wpływów w turystyce nie jest jednorodna. Mimo umiędzynarodowienia popytu turystycznego rynki wewnętrzne oraz rynki krajów sąsiadujących pozostają na każdym kontynencie najważniejszymi regionami dla turystyki międzynarodowej dla danego kontynentu. W globalnym ruchu turystycznym największy udział ma Europa, której znaczenie jednak maleje.

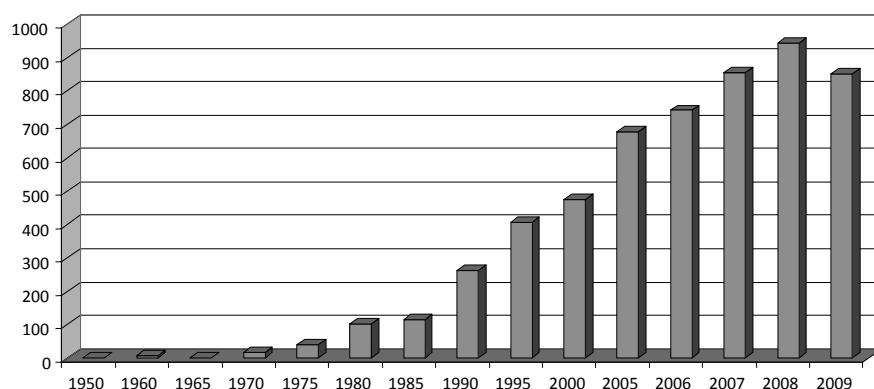
W 1990 roku Europa przyjmowała 60%, a w 2009 roku – 52,2% światowego ruchu turystycznego, zaś w Europie subregionami cieszącymi się największym powodzeniem wśród turystów jest Europa Południowa i Śródziemnomorska, której udział w Europie w 2009 osiągnął 37,2% i Europa Zachodnia – 31,7%.

Rysunek 2. Przyjazdy turystyczne na świecie w latach 1950–2009 w mln osób

Źródło: tabela 2.

Rysunek 3. Wpływ z turystyki międzynarodowej w latach 1950–2009 w mld USD

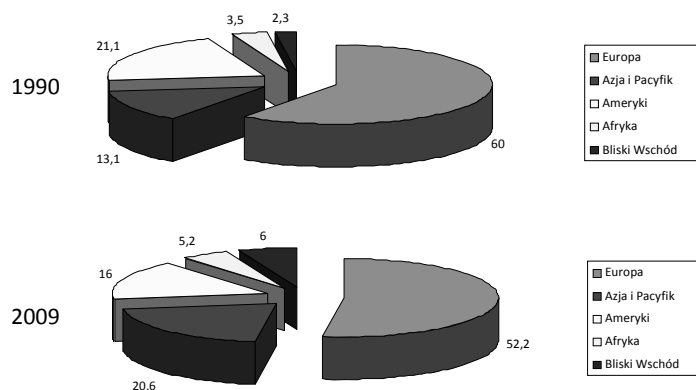
Źródło: tabela 2.

Przyjazdy turystów zagranicznych na świecie według regionów UNWTO przedstawia tabela 3.

Na przestrzeni lat 1990–2009 rozmiary ruchu turystycznego na świecie podwoiły się. Zmiany przyjazdów do regionów turystycznych świata i subregionów Europy w latach 1990–2009 przedstawia rys. 4 i 5. Najwyższą dynamikę wzrostu

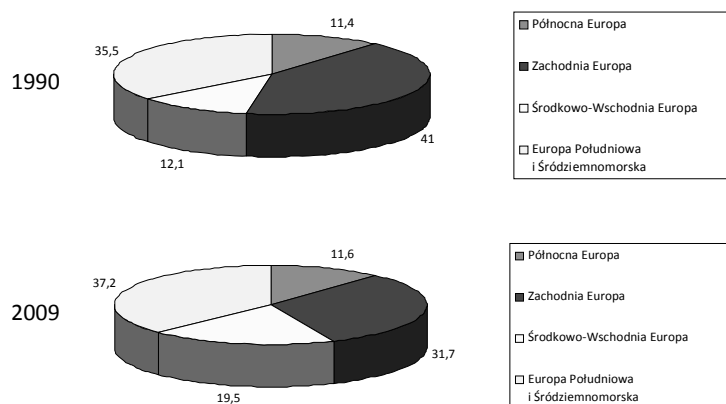
ruchu turystycznego obserwuje się w regionie Bliskiego Wschodu (529%) oraz Azji i Pacyfiku (315,7%). Dynamikę zmian przyjazdów turystycznych według regionów świata w okresie 1990–2009 przedstawia rys. 9. Globalnie w skali świata wskaźnik dynamiki ruchu turystycznego wynosi w analizowanym okresie 199,5%, natomiast w Afryce – 301,3%, w Europie – 173,6%, w Amerykach – 151,5%.

Rysunek 4. Udział regionów w przyjazdach turystycznych w 1990 i 2009 roku

Źródło: tabela 3.

Rysunek 5. Udział subregionów w ruchu turystycznym przyjazdowym do Europy w 1990 i 2009 roku

Źródło: tabela 3.

Tabela 3. Przyjazdy turystów zagranicznych na świecie według regionów UNWTO w mln osób w latach 1995–2009

Region	Przyjazdy w mln							
	1990	1995	2000	2005	2006	2007	2008	2009
Świat ogółem	441	533	683	802	846	901	919	880
Rozwinięte gospodarki		339	423	451	475	496	494	470
Gospodarki rozwijające się		194	260	351	371	404	425	410
Europa	264,8	309,1	392,2	441,0	463,9	485,4	487,2	459,7
Północna Europa	30,3	35,8	43,7	52,8	56,6	58,1	56,4	53,4
Zachodnia Europa	108,6	112,2	139,7	141,7	148,6	153,9	153,2	146,0
Środkowo-Wschodnia Europa	32,0	58,1	69,3	87,5	91,4	96,6	100,0	89,5
Europa Południowa i Śródziemnomorska	93,9	103,0	139,5	159,1	167,3	176,8	177,7	170,9
Azja i Pacyfik	57,7	82,0	110,1	153,6	166,0	182,0	184,0	181,2
Ameryki	92,8	109,0	128,9	134,0	135,8	142,9	147,8	140,6
Afryka	15,2	18,8	26,5	35,4	39,6	43,2	44,3	45,8
Bliski Wschód	10,0	13,7	24,9	37,8	40,9	46,9	55,6	52,9

Źródło: UNWTO World Tourism Barometer, Vol 8, No. 1, January 2009 i UNWTO World Tourism Barometer, August 2010.

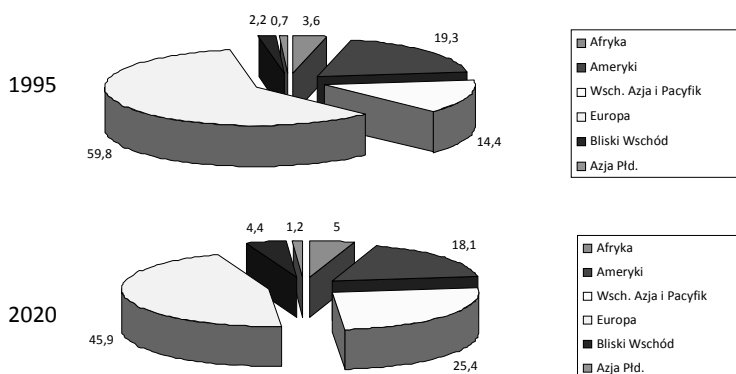
Tabela 4. Dynamika i struktura zmian przyjazdów do regionów turystycznych świata w latach 1990–2009

Region	Dynamika i struktura przyjazdów turystycznych							
	1990	1995	2000	2005	2008	2009	2009/2000	2009/1990
Świat ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	128,8	199,5
Rozwinięte gospodarki		63,6	61,9	56,2	53,8	53,4	111,1	
Gospodarki rozwijające się		36,4	38,1	43,8	46,2	46,6	106,6	
Europa	60,0	58,0	57,4	55,0	53,0	52,2	117,2	173,6
Północna Europa	11,4	11,6	11,1	12,0	11,6	11,6	122,2	176,2
Zachodnia Europa	41,0	36,3	35,6	32,1	31,4	31,7	104,5	134,4
Środkowo-Wschodnia Europa	12,1	18,8	17,7	19,8	20,5	19,5	129,1	279,7
Europa Południowa i Śródziemnomorska	35,5	33,3	35,6	36,1	36,5	37,2	122,5	182,0
Azja i Pacyfik	13,1	15,4	16,1	19,2	20,0	20,6	164,6	315,7
Ameryki	21,1	20,5	18,9	16,7	16,1	16,0	109,1	151,5
Afryka	3,5	3,5	3,9	4,4	4,8	5,2	172,8	301,3
Bliski Wschód	2,3	2,6	3,7	4,7	6,1	6,0	212,4	529,0

Źródło: tabela 3 oraz obliczenia własne.

Głównym wskaźnikiem globalizacji jest turystyka międzykontynentalna i podróże do odległych miejsc. Według danych UNWTO wskaźnik ten w roku 1995 wynosił 17,9%, natomiast prognozy na 2020 rok zakładają wzrost tego wskaźnika do 24,2%. Prognozy przyjazdów na świecie do 2020 roku przewidują spadek udziału Europy w globalnej turystyce światowej i szybki wzrost udziału rynków w obszarze Azji i Pacyfiku oraz Bliskiego Wschodu. Prognozy przyjazdów na świecie według regionów przedstawia tab. 5 i rys. 6.

Rysunek 6. Prognoza udziału regionów w ruchu turystycznym w 2020 (porównanie do 1995 roku)

Źródło: tabela 5.

Tabela 5. Prognozy przyjazdów na świecie według regionów w mln

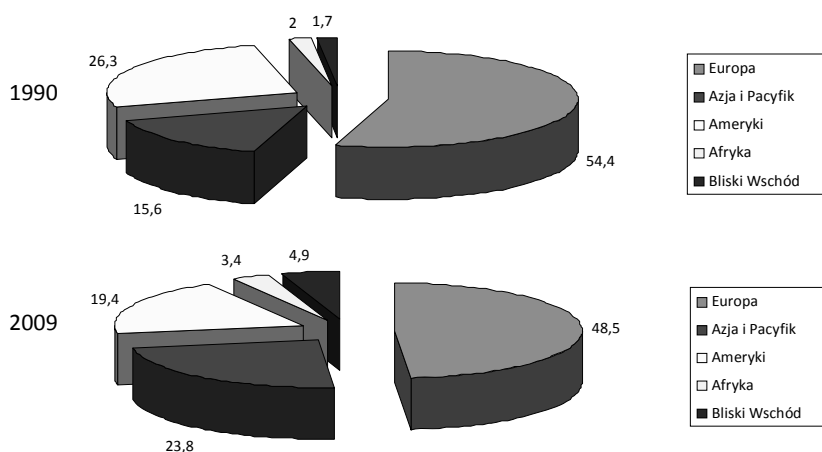
Region	Prognozy		Średnia stopa wzrostu (%)	Udział w rynku (%)	
	2010	2020		1995	2020
Świat ogółem	1006,4	1561,1	4,1	100	100
Afryka	47,0	77,3	5,5	3,6	5,0
Ameryki	190,4	282,3	3,8	19,3	18,1
Wsch. Azja i Pacyfik	195,2	397,2	6,5	14,4	25,4
Europa	527,3	717,0	3,1	59,8	45,9
Bliski Wschód	35,9	68,5	6,7	2,2	4,4
Azja Płd.	10,6	18,8	6,2	0,7	1,2
Podróże w ramach danego regionu	790,9	1183,3	3,8	82,1	75,8
Podróże międzyregionalne (dalekodystansowe)	215,5	377,9	5,4	17,9	24,2

Źródło: Światowa Organizacja Turystyki (UNWTO).

Wzrost przyjazdów turystycznych na świecie jest w dużym stopniu związany z zwiększającą się wymianą między rozwiniętymi regionami świata. Proces globalizacji w turystyce wyraźnie wskazuje, że tradycyjne obszary turystyczne tracą swe udziały w rynku na rzecz coraz szybciej rozwijających się konkurentów (por. rys. 6). Wraz z rozwojem dużych firm rośnie konkurencja cenowa, co stawia małe i średnie firmy w niekorzystnej sytuacji. Procesy globalizacji prowadzą do światowej standaryzacji jakości i komfortu usług turystycznych.

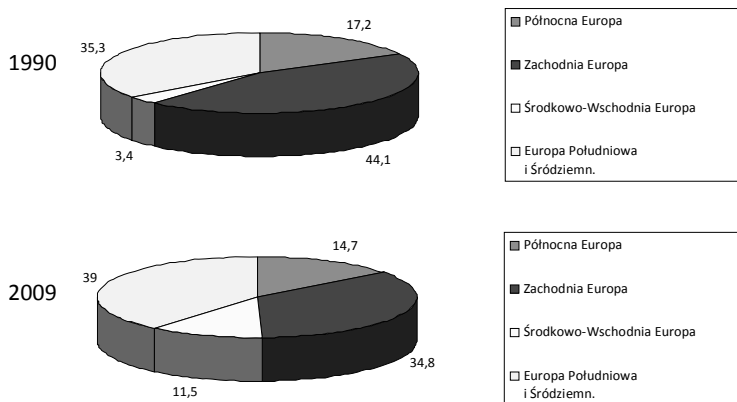
Ekonomicznym wyrazem znaczenia turystyki we współczesnym świecie są wpływy z turystyki międzynarodowej i ich dynamiczny wzrost zarówno w skali globalnej, jak i w poszczególnych regionach turystycznych. Wpływy z turystyki międzynarodowej na świecie według regionów w latach 1990–2009 przedstawiają tabela 6 i rys. 7 i 8. W roku 1990 wpływy z turystyki w Europie sięgały 54,4% wpływów światowych, kraje obu Ameryk osiągnęły 26,3% wpływów światowych, kraje Azji i Pacyfiku – 15,6%, Afryka zaledwie 2% i Bliski Wschód – 1,7%. W roku 2009 struktura wpływów z turystyki kształtowała się następująco: 48,5% – Europa, 23,8% – Azja i Pacyfik, 19,4% – Ameryki, 4,9% – Bliski Wschód i 3,4% – Afryka.

Rysunek 7. Udział regionów w globalnych wpływach z turystyki w roku 1990 i 2009

Źródło: tabela 6.

Rysunek 8. Udział subregionów Europy w wpływach z turystyki w obszarze europejskim w roku 1990 i 2009

Źródło: tabela 6.

Tabela 6. Wpływy z turystyki międzynarodowej na świecie wg regionów UNWTO w latach 1990–2009 w miliardach USD

Region	Wpływy w mld USD							
	1990	1995	2000	2005	2006	2007	2008	2009
Świat ogółem	263,4	406,5	476,4	678,0	742,0	857,4	941,7	852,3
Rozwinięte gospodarki	612,3	547,3
Gospodarki rozwijające się	329,4	305,0
Europa	143,2	212,9	234,5	350,5	376,9	435,2	473,7	413,4
Północna Europa	24,7	32,6	34,6	53,9	60,3	70,7	70,2	60,9
Zachodnia Europa	63,2	82,0	82,3	124,2	131,6	149,6	162,2	143,8
Środkowo-Wschodnia Europa	4,8	22,7	26,1	32,4	38,2	48,5	57,8	47,6
Europa Południowa i Śródziemnomorska	50,5	75,5	91,5	140,0	146,9	166,3	183,5	161,1
Azja i Pacyfik	41,2	77,2	86,1	134,5	156,5	186,8	208,9	203,2
Ameryki	69,2	99,6	132,8	144,7	154,1	171,3	187,6	165,2
Afryka	5,3	8,1	10,8	21,6	24,6	29,1	30,0	28,7
Bliski Wschód	4,4	8,7	12,2	26,2	29,9	35,0	41,5	41,8

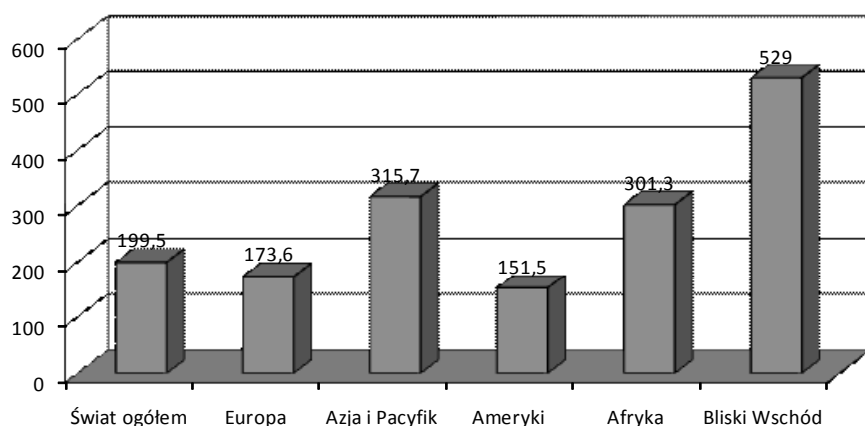
Źródło: Światowa Organizacja Turystyki, UNWTO: „Tourism Highlights, 2009 edition”, Word Tourism Barometer, Vol. 8, No. 2, June 2010.

Tabela 7. Dynamika i struktura zmian wpływów z turystyki międzynarodowej na świecie w latach 1990–2009

Region	Wpływy w mld USD							
	1990	1995	2000	2005	2008	2009	2009/2000	2009/1990
Świat ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	178,8	323,5
Rozwinięte gospodarki	65,0	64,2	.	.
Gospodarki rozwijające się	35,0	35,8	.	.
Europa	54,4	52,4	49,2	51,7	50,3	48,5	176,2	288,6
Północna Europa	17,2	15,3	14,8	15,4	14,8	14,7	176,0	129,6
Zachodnia Europa	44,1	38,6	35,1	35,4	34,2	34,8	174,7	227,5
Środkowo-Wschodnia Europa	3,4	10,7	11,1	9,3	12,3	11,5	182,4	989,6
Europa Południowa i Śródziemnomorska	35,3	35,5	39,0	39,9	38,8	39,0	176,1	319,0
Azja i Pacyfik	15,6	19,0	18,1	19,8	22,2	23,8	236,0	493,2
Ameryki	26,3	24,5	27,9	21,3	19,9	19,4	124,4	238,7
Afryka	2,0	2,0	2,3	3,3	3,2	3,4	265,7	541,5
Bliski Wschód	1,7	2,1	2,5	3,9	4,4	4,9	342,6	950,0

Źródło: tabela 6 oraz obliczenia własne.

Rysunek 9. Dynamika zmian przyjazdów turystycznych do regionów w latach 1990–2009

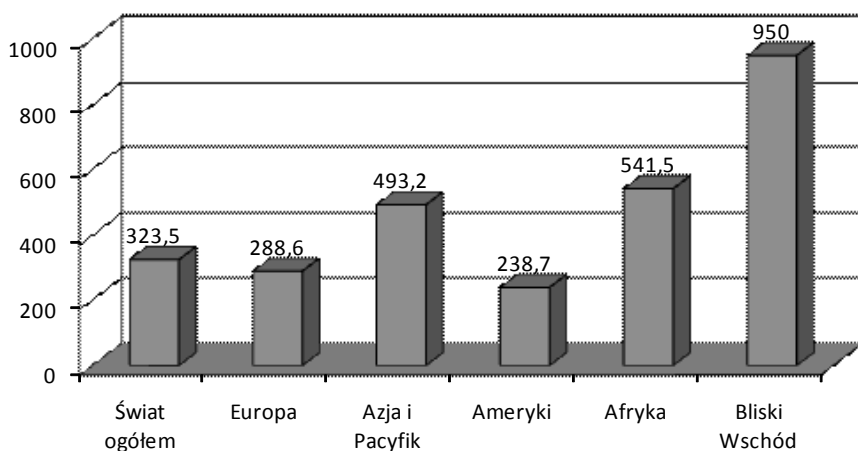

Źródło: tabela 4.

W okresie 2009/1990 dynamika globalnych wpływów z turystyki międzynarodowej na świecie wynosiła 323,5%. Najwyższą dynamikę wzrostu dochodów w latach 1990–2009 osiągnął Bliski Wschód – 950%. Dynamikę zmian wpływów z turystyki w latach 1990–2009 przedstawia rys. 10. Rozwój ruchu turystycznego w krajach północnej Afryki zaowocował wzrostem dochodów – 541,5%. Dynamiczny wzrost dochodów z turystyki nastąpił również w regionie Azji i Pacyfiku – 493,2%. Jedną z ważniejszych zmian na współczesnym rynku masowej turystyki jest jego segmentacja, wskazująca, że nie istnieje już jeden duży rynek masowego wypoczynku, lecz wiele jego wyspecjalizowanych obszarów. Ważnym czynnikiem kształtowania współczesnej oferty turystycznej jest indywidualizacja motywów i stylów podróżowania, związana ze wzrostem wymagań turystów co do jakości usług turystycznych. Trendy globalne w turystyce odzwierciedlają zmieniające się preferencje i potrzeby turystów. Wyraźnie zaznacza się wzrost częstości wyjazdów zagranicznych w ciągu roku, czemu sprzyja rosnąca liczba połączeń lotniczych, w tym tzw. tanich przewoźników.

Globalizacja jest nieodwracalnym megatrendem, który ma i nadal w turystyce będzie miał istotne znaczenie.

Rysunek 10. Dynamika zmian wpływów z turystyki według regionów w latach 1990–2009

Źródło: tabela 7.

Podsumowanie

Globalizacja to proces prowadzący do coraz większej współzależności i integracji państw, społeczeństw, gospodarek i kultur. Efektem tego procesu jest tworzenie światowego społeczeństwa, zanikanie kategorii państwa narodowego oraz wzrost znaczenia organizacji międzynarodowych. Czynnikiem powodującymi intensyfikację

cję globalizacji było pojawienie się gospodarki opartej na wiedzy, wykorzystywanie na szeroką skalę sieci Internet oraz rozwinięcie się organizacji międzynarodowych mających wpływ na funkcjonowanie państw, takich jak ONZ, czy Unia Europejska, a także rozwój organizacji pozarządowych. Tak więc korzenie globalizacji w rzeczywistości tkwią w wieku XVIII, XIX i XX. To właśnie najistotniejsze siły technologiczne, ekonomiczne, społeczne i polityczne spowodowały, że firmy stały się międzynarodowe, a następnie globalne. Wszystkie te siły są ze sobą blisko powiązane i w dużym stopniu zależne od siebie. Współczesna turystyka korzysta z przyspieszenia, które jest częścią procesu globalizacji. We współczesnej turystyce określenie „świat się skurczył” odzwierciedla zachodzące procesy w dziedzinie komunikacji, dostępu do informacji i szybkości ich uzyskiwania, odkrywania nowych regionów turystycznych. Należy zwrócić uwagę na istotną rolę globalnych sieci teleinformatycznych w rozwoju turystyki na świecie. Współcześnie wysoka dynamika wzrostu turystyki międzynarodowej to efekt podboju czasu i przestrzeni, dokonanego dzięki nowożytnej technologii oraz obniżeniu kosztów transportu. Ogólna poprawa warunków życia, która dokonana się dzięki konkurencji, otworzyła nowe subregiony świata dla turystyki. Wzrost przyjazdów turystycznych na świecie jest w dużym stopniu związany z zwiększającą się wymianą między rozwiniętymi regionami świata. Proces globalizacji w turystyce wyraźnie wskazuje, że tradycyjne obszary turystyczne tracą swe udziały w rynku wraz z coraz szybszym wzrostem konkurentów. Procesy globalizacji prowadzą do światowej standaryzacji jakości i komfortu usług turystycznych. Globalizacja jest nieodwracalnym megatrendem, który w turystyce ma i nadal będzie miał istotne znaczenie.

Summary

Globalization is a process which leads to a greater and greater interdependence and integration of countries, societies, economies and cultures. The process results in creating a world society, in disappearing of an idea of a nation state, as well as in an increase in the importance of international organizations. The factors which intensified globalisation were: the occurrence of the economy based on knowledge, the wide usage of the Internet, and the development of international organizations influencing the functioning of nations, e.g. the United Nations, the European Union, as well as the development of non-governmental organizations. The globalization, then, dates back to the 18th, 19th and 20th century. It was the most essential technological, economic, social and political powers that made companies become international, and later global. All these powers are closely connected and to some degree interdependent. The modern tourism makes use of acceleration, which is a part of the process of globalization. In modern tourism the term *the world has shrunk* reflects processes taking place in the fields of communications, information access and the speed with which it is acquired, as well as discovering new touristic regions. The essential role of global telecommunications network should not be overlooked as far as the development of tourism in the

world is concerned. Nowadays the high dynamics of the increase in international tourism is the result of the conquest of time and space achieved thanks to modern technology and lowering costs of transport. The general improvement in life conditions, achieved thanks to competition, has gained access to new world sub-regions for tourism. The increase in tourists in the world is considerably connected with an increasing exchange between developed world regions. When it comes to tourism, the process of globalisation indicates that traditional touristic areas lose in the market share due to a faster and faster increase of the competition. The processes of globalization lead to a world's standardization of quality and comfort provided by tourism services. Globalization is an irreversible megatrend which is and will still be essential in tourism.